

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ МЕНЕДЖМЕНТ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НАУКИ І ПРАКТИКИ

12' 2017 (28)

ЕФМ

**"ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ:
актуальні питання науки і практики"**

**"ECONOMY. FINANCES. MANAGEMENT:
Topical issues of science and practical activity"**

Всеукраїнський науково-виробничий журнал

"ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ: актуальні питання науки і практики"

Всеукраїнський науково-виробничий журнал

ЕФМ

12' 2017 (28)

Заснований у 1997 році під назвою "Вісник Вінницького державного сільськогосподарського інституту". У 2010 – 2014 роках виходив під назвою "Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету" з 2015 року "Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики"

Свідоцтво про державну реєстрацію засобів масової інформації №21154-10954ПР від 31.12.2014 р.

Засновник

Вінницький національний аграрний університет

Редакційна колегія:

Головний редактор

доктор економічних наук, професор, академік НААН **Калетнік Г.М.**

Заступник головного редактора

кандидат економічних наук **Кірсєва Е.А.**

Члени редакційної колегії:

доктор юридичних наук, професор **Авдійський В.І. (Росія);**
доктор, професор **Белік П. (Словаччина);** доктор економічних наук,
професор **Буреннікова Н.В.;** доктор економічних наук, доцент **Вдовенко Л.О.;**
кандидат економічних наук **Гончарук І.В.;** кандидат економічних наук **Гончарук Т.В.;**
доктор економічних наук, професор **Горська О. (Словаччина);** доктор економічних наук,
професор **Гуцаленко Л.В.;** доктор, професор **Данн Дж. В. (США);** доктор економічних наук,
професор, академік НААН **Дем'яненко М.Я.;** доктор економічних наук, професор,
академік НААН **Жук В.М.;** доктор економічних наук, професор,
академік НААН **Кваша С.М.;** доктор економічних наук, член-кореспондент НААН
Кириленко І.Г.; доктор економічних наук, професор **Коляденко С.В.;** доктор економічних наук,
професор **Клепауці Б. (Польща);** доктор економічних наук, професор **Мазур А.Г.;**
доктор економічних наук, професор, академік НААН **Малік М.Й.;** доктор економічних наук,
професор **Масленнікова Н.П. (Росія);** доктор юридичних наук, доцент **Мельничук О.Ф.;**
кандидат економічних наук, доцент **Мулик Т.О.;** доктор економічних наук, професор,
академік НААН **Панасюк Б.Я.;** доктор економічних наук, доцент **Польова О.Л.;**
доктор економічних наук, професор **Прутська О.О.;** доктор економічних наук,
професор **Свиноус І.В.;** доктор економічних наук, професор, академік НААН
Сичевський М.П.; кандидат економічних наук, доцент **Томчук О.В.;** доктор економічних наук,
доцент **Ціхановська В.М.;** кандидат економічних наук, доцент **Шаманська О.І.;**
доктор економічних наук, професор **Шпикуляк О.Г.;** доктор економічних наук, професор,
академік НААН **Шпичак О.М.;** кандидат економічних наук, доцент **Янчук Г.В.**

Адреса редакції: **21008, Вінниця, вул. Сонячна, 3, тел. 52 - 07 - 37**
Сайт журналу: <http://efm.vsau.org/>, Електронна адреса: efm@vsau.vin.ua

Відповідальний секретар редакції, кандидат сільськогосподарських наук,
доцент – **Янчук В.І.,**
літературний редактор-коректор і переклад іноземною мовою – **Хомяковська Т.О.,**
технічний секретар і оператор комп'ютерного набору – **Пришляк Н.В.**

©Вінницький національний аграрний університет, 2017

"ECONOMY. FINANCES. MANAGEMENT:

Topical issues of science and practical activity"

Ukrainian Scientific and Production Journal

EFM

12' 2017 (28)

Founded in 1997 under the name "Herald of Vinnitsa State Agricultural Institute".

In 2010 - 2014 years was published under the name of "Collected Works of Vinnytsia National Agrarian University".

Since 2015 "Economy. Finances. Management: topical issues of science and practical activity".

Certificate of registration of mass media №21154-10954 PR from 31.12.2014

Founder:

Vinnytsia National Agrarian University

Editorial Board:

Chief editor

Doctor of Economic Sciences, professor, academician of NAAS of Ukraine **Kaletnik H.**

Assistant chief editor

Candidate of Economic Sciences **Kirieieva E.**

Editorial Staff Members:

Doctor in law, professor **Aydiyskyi V. (Russia)**; Doctor, professor **Belik P. (Slovakia)**;
Doctor of Economic Sciences, professor **Buriennikova N.**; Doctor of Economic Sciences,
associate professor **Vdovenko L.**; Candidate of Economic Sciences **Honcharuk I.**;
Candidate of Economic Sciences **Honcharuk T.**; Doctor of Economic Sciences,
professor **Horska E. (Slovakia)**; Doctor of Economic Sciences, professor **Hutsalenko L.**;
Doctor, professor **Dann J.V. (USA)**; Doctor of Economic Sciences, professor,
academician of NAAS of Ukraine **Demianenko M.**; Doctor of Economic Sciences, professor,
academician of NAAS of Ukraine **Zhuk V.**; Doctor of Economic Sciences, professor,
academician of NAAS of Ukraine **Kvasha S.**; Doctor of Economic Sciences, corresponding
member of NAAS of Ukraine **Kyrylenko I.**; Doctor of Economic Sciences, professor
Koliadenko S.; Doctor of Economic Sciences, professor **Klepatski B. (Poland)**; Doctor of
Economic Sciences, professor **Mazur A.**; Doctor of Economic Sciences, professor,
academician of NAAS of Ukraine **Malik M.**; Doctor of Economic Sciences,
professor **Maslennikova N. (Russia)**; Doctor in Law, associate professor **Melnychuk O.**;
Candidate of Economic Sciences, associate professor **Mulyk T.**;
Doctor of Economic Sciences, professor, academician of NAAS of Ukraine **Panasiuk B.**;
Doctor of Economic Sciences, associate professor **Polyova O.**; Doctor of Economic Sciences,
professor **Prutska O.**; Doctor of Economic Sciences, professor **Svynous I.**;
Doctor of Economic Sciences, professor, academician of NAAS of Ukraine **Sychevskiy M.**;
Candidate of Economic Sciences, associate professor **Tomchuk O.**;
Doctor of Economic Sciences, associate professor **Tsikhanovska V.**; Candidate of Economic
Sciences, associate professor **Shamanska O.**; Doctor of Economic Sciences, professor
Shpykuliak O.; Doctor of Economic Sciences, professor, academician of NAAS of Ukraine
Shpychak O.; Candidate of Economic Sciences, associate professor **Yanchuk H.**

Address of editorial office: **21008, 3. Sonyachna Str, Vinnytsia, 52 - 07 - 37,**

Web site: <http://efm.vsau.org/>, e-mail: efm@vsau.vin.ua

Editor secretary - Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor - **Yanchuk V.**,
language corrector, translator - **Khomyakovska T.**,
technical secretary and computer operator - **Pryshliak N.**

©Vinnytsia National Agrarian University, 2017

ЗМІСТ

ЕКОНОМІКА ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
<i>І.Г. КИРИЛЕНКО. КАПІТАЛІЗАЦІЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В УМОВАХ РОЗВИТКУ І ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ</i>	7
<i>Л.В. ГУЦАЛЕНКО. DUE DILIGENCE: ЕВОЛЮЦІЯ ТА ГЕНЕЗИС СУТНОСТІ</i>	21
ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ І ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	
<i>Т.О. МУЛИК. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА СКЛАДУ ТА СТРУКТУРИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ</i>	30
МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ	
<i>О.І. ПІДГУРСЬКИЙ. АНАЛІЗ СУПЕРПОЗИЦІЇ ПОТОКІВ ТРАНЗАКЦІЙ З ПУАССОНІВСЬКИМ ТА РІВНОМІРНИМ ЗАКОНАМИ РОЗПОДІЛУ</i>	40
СОЦІАЛЬНА СФЕРА. РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЙ	
<i>А.Г. МАЗУР, О.В. ДМИТРИК. ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДТВОРЕННЯ ГОСПОДАРСТВ НАСЕЛЕННЯ У СІЛЬСЬКІЙ ЕКОНОМІЦІ</i>	55
<i>Д.М. ТОКАРЧУК. ЗАЙНЯТІСТЬ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ТА ДИВЕРСИФІКАЦІЯ СІЛЬСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ ЯК ШЛЯХ ДО ПОКРАЩЕННЯ ЇЇ СТАНУ</i>	68
СВІТОВА ЕКОНОМІКА ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ	
<i>Г.О. ПЧЕЛЯНСЬКА. РОЛЬ УКРАЇНИ У ФОРМУВАННІ СВІТОВОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ</i>	80
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ	
<i>Н.Л. ПРАВДЮК. СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ</i>	91
<i>О.А. ПОДОЛЯНЧУКЮ, Н.І. КОВАЛЬ. ЗЕМЕЛЬНІ ДІЛЯНКИ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ</i>	102
<i>Т.П. ОСТАПЧУК. РЕЧОВІ ПРАВА НА ЗЕМЕЛЬНІ АКТИВИ: ПОРЯДОК ВИЗНАННЯ ОБ'ЄКТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ</i>	115
ДУМКА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО	
<i>І.Д. БІЛОКІННА. РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ “ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ” В УКРАЇНІ ЯК ІНСТИТУЦІЙНА ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ</i>	124
<i>А.Б. МЕЛЬНИЧУК. ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ</i>	134

Журнал внесено в оновлений перелік наукових фахових видань України з економічних наук під назвою **"ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ: актуальні питання науки і практики"** (підстава: Наказ Міністерства освіти і науки України 21.12.2015 №1328).

Включений до міжнародних наукометричних баз і каталогів наукових праць:
Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського, Україна, сайт: <http://nbuv.gov.ua>
Google Академія, сайт: <http://scholar.google.com.ua>

Матеріали друкуються українською, англійською і російською мовами.

Номер схвалено і рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Вінницького національного аграрного університету, протокол № 6 від 22 грудня 2017 р.

Усі права застережені. Тексти статей, таблиці, графічний матеріал, формули захищені законом про авторські права. Передрук і переклад статей дозволяється за згодою авторів. Відповідальність за зміст публікацій і достовірність наведених в них даних та іншої інформації, несуть автори статей. Висловлені у надрукованих статтях думки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань.

Підписано до друку 22 грудня 2017 року

Формат 60x84/8. Папір офсетний.

Друк офсетний. Ум. друк. арк. 15,0

Тираж 100.

Зам № 29

Віддруковано у
Вінницькому національному аграрному університеті
м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, 21008.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 5009 від 10.11.2015

CONTENTS

ECONOMY AND EFFICIENCY OF PRODUCTION AND BUSINESS ACTIVITIES

I. KIRILENKO. CAPITALIZATION OF LAND RESOURCES IN CONDITIONS OF LAND RELATIONS DEVELOPMENT AND TRANSFORMATION IN UKRAINE 7

L. GUTSALENKO. DUE DILIGENCE: GENESIS AND EVOLUTION OF NATURE 21

ECONOMICS OF MANAGEMENT AND PROTECTION OF THE ENVIRONMENT

T. MULYK. ANALYTICAL ASSESSMENT OF COMPOSITION AND STRUCTURE OF VINNYTSIA REGION LAND RESOURCES: STATE AND PROSPECTS 30

MATHEMATICAL METHODS, MODELS AND INFORMATION TECHNOLOGIES IN ECONOMICS

O. PIDHURSKYI. ANALYSIS OF THE SUPERPOSITION OF TRANSACTION FLOWS WITH POISSON AND UNIFORM DISTRIBUTION LAWS 40

SOCIAL SPHERE. TERRITORIES DEVELOPMENT

A. MAZUR, O. DMITRYK. TRENDS IN THE ECONOMIC RESTORATION OF HOUSEHOLDS IN RURAL ECONOMY 55

D. TOKARCHUK. EMPLOYMENT OF RURAL POPULATION AND DIVERSIFICATION OF RURAL ECONOMY AS A WAY TO IMPROVE ITS STATUS 68

INTERNATIONAL ECONOMICS AND FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY

G. PCHELIANSKA. THE ROLE OF UKRAINE IN FORMATION OF WORLD FOOD SECURITY 80

ACCOUNTING, ANALYSIS AND AUDIT

N. PRAVDIUK. SOCIAL ASPECTS OF ACCOUNTING 91

O. PODOLIANCHUK, N. KOVAL. LAND AS AN OBJECT OF ACCOUNTING 102

T. OSTAPCHUK. PROPERTY RIGHTS ON LAND ACTIVITIES: THE PROCEDURE OF RECOGNIZING OBJECTS OF ACCOUNTING OBSERVATIONS 115

VIEWPOINT OF A YOUNG SCIENTIST

I. BILOKINNA. REALIZATION OF THE GREEN ECONOMY CONCEPT IN UKRAINE AS AN INSTITUTIONAL BASIS FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT 124

A. MELNYCHUK. ECOLOGIZATION AS A PRIORITY DIRECTION OF AGRICULTURAL SECTOR DEVELOPMENT 134

The journal is entered on an updated list of scientific professional editions of Ukraine on economic sciences called "**Economy. Finances. Management: actual issues of science and practical activity**" (Resolution of Ministry of Education and Science of Ukraine №1328 from 21.12.2015).

Included with the international scientometric databases and directories of scientific publications:
The National Library V.I. Vernadsky, Ukraine , site: <http://nbuv.gov.ua>
Google Scholar website : <http://scholar.google.com.ua>

Materials are published in Ukrainian, English and Russian Languages.

Issue is approved and recommended to publish at the decision of the Academic Council of Vinnytsia National Agrarian University, Act № 6 from 22 December 2017

All rights are reserved. The texts of articles, tables, graphics, formulas are reserved by copyright. Reproduction and translation of articles are permitted with the consent of the authors. The authors of the articles are responsible for the content and accuracy of publications, presented data and other information. The views expressed in the articles do not necessarily reflect the views of the editorial board and do not impose any obligation on it.

Signed for printing 4 December 2017
Format 60x84 / 8. Offset paper.
Offset Printing. pp. 15,0
Circulation 100.
№ 29

Published by Vinnytsia National Agrarian University
21008, Vinnytsia, 3 Soniachna str.
Subject of publishing activity license
SK №5009 from 10.11.2015

**Тематична спрямованість
Всеукраїнського науково-виробничого журналу
"ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ:
актуальні питання науки і практики"**

наукові та виробничі аспекти економічної та фінансової діяльності
суб'єктів в агропромисловій сфері та суміжних галузях,
соціально-економічного розвитку села

Шановні автори публікацій!

Статті мають бути оформлені згідно нормативів МОН України і вимог журналу (вимоги розміщені на сайті журналу: <http://efm.vsau.org/>), прохання надсилати на електронну адресу: efm@vsau.vin.ua

**До друку приймаються статті українською, російською,
англійською мовами, за такими рубриками:**

- ❖ Сторінка головного редактора
- ❖ Теорія та історія економічної думки
- ❖ Розвиток продуктивних сил і виробничих відносин
- ❖ Економіка та ефективність виробничо-господарської діяльності
- ❖ Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища
- ❖ Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика
- ❖ Інноваційна та інвестиційна діяльність
- ❖ Проблеми економічної і соціальної політики
- ❖ Бізнес і підприємництво.
- ❖ Ринок. Ціноутворення. Інфраструктура
- ❖ Логістика і транспорт
- ❖ Менеджмент та маркетинг
- ❖ Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці
- ❖ Соціальна сфера. Розвиток територій
- ❖ Світова економіка та зовнішньоекономічна діяльність
- ❖ Інституційні проблеми економіки, фінансів, менеджменту та права
- ❖ Практичні аспекти розвитку виробничих систем і соціуму
- ❖ Фінансово-кредитне забезпечення і податкова політика
- ❖ Бухгалтерський облік, аналіз та аудит
- ❖ Дискусії
- ❖ Думка молодого вченого
- ❖ Апробація економічних досліджень
- ❖ Новини економіки, фінансів і менеджменту
- ❖ Новини законодавства
- ❖ Видання з актуальних проблем економіки, фінансів і менеджменту
- ❖ Вітальні проєкти
- ❖ Повідомлення
- ❖ Наші дописувачі

■ ■ ■ **ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ І ОХОРОНИ
НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА**

УДК 65.011.47:332.3(477.44)

**АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА
СКЛАДУ ТА СТРУКТУРИ
ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ
ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ: СТАН
ТА ПЕРСПЕКТИВИ[©]**

Т.О. МУЛИК,
*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри аналізу та статистики,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)*

Здійснено аналітичну оцінку складу та структури земельних ресурсів Вінницької області. Визначено, що земельні ресурси є важливою складовою ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств, який крім землі включає трудові ресурси, основні та оборотні засоби. Встановлено, що дієвим інструментом управління земельними ресурсами виступає економічний аналіз. Розглянуто основну мету даного аналізу, завдання, інформаційну базу та перелік показників, що можуть розраховуватись та характеризувати склад та структуру земельних ресурсів. Визначено також, що в процесі здійснення аналізу, можна також оцінювати раціональність структури посівних площ, яка характеризується певними показниками. Охарактеризовано перелік показників, що може оцінюватись в процесі аналізу сівозміни. Встановлено, що в процесі здійснення аналізу неабияке значення відводиться якійсь оцінці стану земельних угідь, де приділяється увага ступеню розвитку ерозії земель, засоленості, заболоченості, наявності каменів і кущів, розміру і конфігурації земельних ділянок, їх продуктивності. Охарактеризовано основні заходи поліпшення використання земельних ресурсів.

Ключові слова: аналіз, земельні ресурси, потенціал, сільськогосподарське виробництво.

Табл. 3. Рис. 3. Літ. 9.

Постановка проблеми. Земельні ресурси є важливою складовою ресурсного потенціалу сільськогосподарського формування, який крім землі включає трудові ресурси, основні та оборотні засоби тощо. Наявний ресурсний потенціал, його якісні властивості та раціональне поєднання в процесі господарської діяльності є вихідною передумовою виробництва конкурентоспроможної продукції. Крім того, на основі його використання формується продовольча, виробнича, експортна, природно-ресурсна та інфраструктурна основи збалансованого соціально-економічного розвитку країни.

Аналіз земельних ресурсів необхідний для обґрунтування управлінських рішень для того, щоб виявити, які виробничі ресурси потрібно придбати (залучити, трансформувати тощо), щоб разом з наявними досягти від їх використання

© Т.О. МУЛИК, 2017

максимального ефекту, не завдаючи шкоди навколишньому середовищу, поліпшуючи умови праці та життя людей [1]. Тому дієвим інструментом підвищення ефективності управління використанням земельних ресурсів повинен стати їх аналіз, що потребує належного наукового забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичні аспекти управління земельними ресурсами досліджувалися багатьма вченими, зокрема це видно з праць І. Бистрякова, В. Будзяка, В. Горлачука, Д. Добряка, М. Калінчика, В. Кривова, А. Мартина, П. Руснака, І. Семенчук, А. Третьяка, М. Федорова, Г. Калетніка [2], Г. Заболотного, І. Кириленка, П. Саблука, В. Месель-Веселяка, О. Шпичака, В. Юрчишина та інших. Все ж залишається низка питань, пов'язаних із управлінням земельними ресурсами, які потребують більш повного дослідження.

Проблеми методики аналізу виробничого та ресурсного потенціалу досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені, а саме: В. Андрійчук, Р. Білоусов, Г. Бабков, П. Борщевський, А. Ігнатовський, Р. Колосова, О. Коренков, В. Котлов, Г. Мельничук, М. Кучеров, О. Олексюк, І. Ступницький, І. Фаріон, Н. Лазаришина, В. Савчук, О. Томчук, Т. Остапчук [5], Т. Мулик [6] та інші. Проте більшість теоретичних концепцій розвитку ресурсного потенціалу, його структури та властивостей, що лежать в основі його аналізу, є недостатньо обґрунтованими або суперечливими.

Формулювання цілей статті. Здійснити аналітичну оцінку складу, розміру та структури земельних ресурсів Вінницької області, визначити перспективи їх розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Земля належить до категорії, яка охоплює певну сукупність природних, а також соціально-економічних об'єктів та їх властивостей. Завдяки своїм унікальним характеристикам земля є важливим засобом виробництва в багатьох галузях національного господарства. Для галузей промисловості земля є місцем розташування підприємств, базисом для розміщення споруд, а в сільському господарстві – це і предмет праці, і засіб праці, і основний засіб виробництва. Для видобувної галузі земля є постачальником сировини. Все це й визначає надзвичайно важливе економічне значення землі у формуванні стійкого економічного розвитку України [2, с. 2].

За обсягом земельних ресурсів, придатних для сільськогосподарського виробництва, Україна – одна з найбагатших країн світу. На душу населення в Україні припадає 0,9 га сільськогосподарських угідь, в т. ч. 0,7 га ріллі. За європейськими мірками показники землезабезпечення в Україні досить високі. Незважаючи на значні ресурси, раціональне використання землі – одне з найважливіших національних завдань.

Згідно таблиці 1 загальна земельна площа України складає 60354,9 га, з них 42726,4 тис. га – це сільськогосподарські угіддя. Найбільша площа станом на 01.01.2016 року припадає на ріллю – 32541,3 тис. га. В Україні дуже високий рівень залучення земель у сільськогосподарський оборот: сільськогосподарське освоєння території – 70 %, розораність сільськогосподарських угідь – 76 %, або 53 % території.

Структура земельних ресурсів за видами станом на 1 січня 2016 року представлена на рис. 1. Як бачимо, найбільшу питому вагу займає рілля – більше 76 %, пасовища – 12,7 %, сіножаті – 5,6 %, багаторічні насадження – 5,5 %.

Таблиця 1

Загальна земельна площа та розподіл сільськогосподарських угідь за землевласниками та землекористувачами на 1 січня 2016 року, тис. га

Види земель	Загальна земельна площа	Усі сільськогосподарські угіддя	З н и х		
			рілля	сіножаті	пасовища
Усього земель	60354,9	42726,4	32541,3	2406,4	5434,1
Землі сільськогосподарських підприємств і громадян	37747,6	36453,3	31131,9	1570,6	2830,2
землі сільськогосподарських підприємств	21450,8	20746,9	19476,1	404,4	664,3
державних	1118,1	937,0	773,9	33,2	95,4
недержавних	20332,7	19809,9	18702,2	371,2	568,9
землі громадян	16296,8	15706,4	11655,8	1166,2	2165,9
Землі користувачів інших категорій	22607,3	6273,1	1409,4	835,8	2603,9

Джерело: побудовано автором на основі [3]

Структура земельних угідь України за землевласниками станом на 1 січня 2016 року представлена на рис. 2, де найбільша питома вага припадає на землі сільськогосподарських підприємств – 48,6 %, землі громадян займають 36,8 %, землі користувачів інших категорій – 14,7 %.

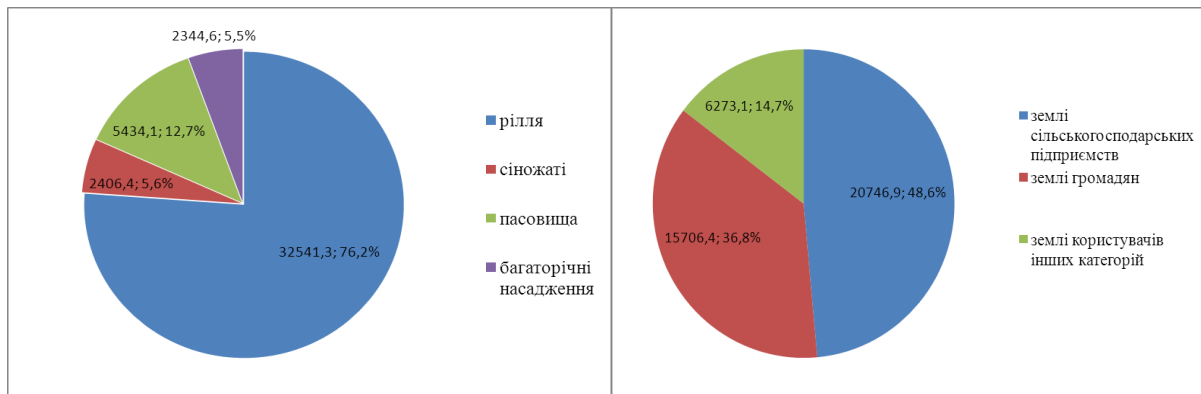

Рис. 1. Структура земельних угідь України за видами станом на 1 січня 2016 року

Рис. 2. Структура земельних угідь України за землевласниками станом на 1 січня 2016 року

Джерело: побудовано автором на основі [3]

В структурі України Вінницька область має один із найпотужніших серед регіонів агропромисловий комплекс, який в останні роки демонструє високі темпи розвитку та вагомі результати господарювання.

Природно-кліматичні умови сприятливі для розвитку землеробства та тваринництва. Унікальним інвестиційним потенціалом Вінницького регіону є земельний фонд. Область має найбільшу частку українських чорноземів, значна їх частина 21% – це землі чорноземного типу. Це унікальна концентрація високоякісних земельних ресурсів [4].

За землекористувачами закріплені більше 2 млн га сільськогосподарських земель, що складає 3,3 % площі України. Склад та структура земельних угідь Вінницької області станом на 1 січня 2016 року представлена на рис. 3, де видно, що серед сільськогосподарських угідь найбільша частка припадає на рілля – 91 %, незначна частка припадає на пасовища – 6 %, багаторічні насадження – 2 %, сіножаті – 1 %.

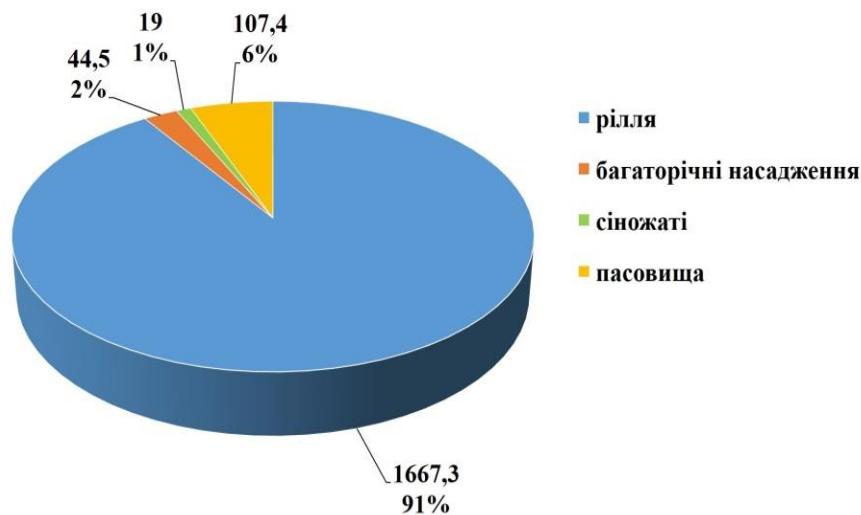

Рис. 3. Структура земельних угідь Вінницької області за видами станом на 1 січня 2016 року [4]

Все вище викладене підтверджує те, що дієвим інструментом управління земельними ресурсами та підвищення їх ефективності є аналіз земельних ресурсів. Адже перед сільськогосподарськими виробниками стоїть завдання найбільш повно використовувати кожен гектар угідь, перетворити непродуктивні в продуктивні угіддя тощо.

Метою такого аналізу є ефективне використання земельних ресурсів при постійному нарощуванні природної родючості й недопущенні шкоди навколишньому середовищу. Розроблені за результатами аналізу рекомендації мають забезпечувати повне й високоєфективне використання усіх угідь, незалежно від призначення та рівня їх освоєння [5].

Основні завдання аналізу полягають у вивченні складу та структури земельних угідь, виявленні порушень в землекористуванні, дослідженні резервів розширення та поліпшення земельних угідь, оцінці ефективності використання земельних угідь та розробці заходів, спрямованих на її підвищення [6, с. 34].

Основними джерелами інформації для аналізу земельних ресурсів, їх складу, структури і використання є: Земельно-кадастрова книга підприємства, господарства, організації, установи; картографічні документи (грунтові карти, картограми, паспорт поля тощо); фінансова та статистична звітність підприємства.

В ході аналізу необхідно порівняти фактичні дані про розмір угідь з плановими даними та даними попередніх років. Це дозволить виявити зміни в розмірах загального землекористування, площі сільськогосподарських угідь в цілому та за видами угідь.

Отже, під час аналізу важливо всебічно розглянути ступінь використання сільськогосподарських угідь за показниками:

- а) питома вага земель сільськогосподарського використання у загальній земельній площі;
- б) розораність сільськогосподарських угідь;
- в) питома вага ріллі в обробітку до всієї площі земель;
- г) питома вага площі багаторічних насаджень до загальної площі сільськогосподарських угідь;
- д) питома вага сіножатей до загальної площі сільськогосподарських угідь;
- е) питома вага пасовищ до загальної площі сільськогосподарських угідь;
- є) питома вага зрошувальних земель в ріллі та сільськогосподарських угіддях;
- е) питома вага осушених земель в ріллі та сільськогосподарських угіддях [6, с.36].

Під час здійснення аналізу особлива увага має звертатись на посівні площі сільськогосподарських культур. У таблиці 2 представлено динаміку посівних площ основних сільськогосподарських культур Вінницької області. Після проведення порівняння 2016 року із 2006 роком видно, що площа зернових культур зросла за період дослідження на 18,5%, площа овочевих культур зросла на 35,2 % і більш, як втричі зросла площа соняшнику. Натомість відбулось зменшення посівних площ майже вдвічі по цукровому буряку, на 2,8 % по картоплі, на 37,5 % по кормових культурах.

Таблиця 2

**Посівні площі основних сільськогосподарських культур
Вінницької області, тис. га**

Період дослідження	Посівні площі основних сільськогосподарських культур, тис. га					
	зернові та зернобобові	буряк цукровий	соняшник	картопля	овочі	кормові
2006 р.	733,5	101,5	75,1	111,2	15,9	219,5
2007 р.	771,0	101,6	74,1	109,9	15,5	206,0
2008 р.	838,6	62,6	119,8	102,2	15,9	190,9
2009 р.	863,9	48,6	109,1	101,1	15,5	178,1
2010 р.	863,3	76,2	165,3	101,7	16,0	171,1
2011 р.	877,8	74,0	150,0	106,4	19,9	166,4
2012 р.	869,1	84,0	162,0	108,4	20,5	167,1
2013 р.	889,3	64,7	167,9	105,1	20,8	156,6
2014 р.	839,1	61,0	193,8	105,5	20,6	144,8
2015 р.	827,0	51,8	187,5	107,5	21,5	142,0
2016 р.	869,3	54,8	267,6	108,1	21,5	137,2
Відхилення 2016 р. від 2006 р.,%	118,5	54,0	356,3	97,2	135,2	62,5

Джерело: побудовано автором на основі [7]

У процесі здійснення аналізу можна також оцінювати раціональність структури посівних площ, яка характеризується наступними показниками: питома вага в загальній площі посівів окремих культур (особливо тих, щодо яких є обмеження максимальної частки у структурі посівних площ – цукрових буряків, льону, соняшнику); питома вага просапних культур (їх вирощування підвищує загрозу ерозійних процесів, особливо на ділянках зі складним рельєфом); питома вага багаторічних трав (їх вирощування сприяє підвищенню родючості ґрунту) тощо [6, с.38].

Кожне підприємство в процесі виробництва продукції рослинництва має дотримуватись сівозміни, яка також може досліджуватись в ході аналізу. Аналіз сівозміни передбачає вивчення: наявності сівозмін, їх типів (польова, ґрунтозахисна, кормова та ін.) і відповідності цих типів місцевим природно-кліматичним умовам, ступеня освоєння сівозмін; дотримання встановленого порядку чергування культур у полях сівозмін; найтиповіших відхилень від встановленого порядку чергувань культур і їх причини; економічних наслідків несвоєчасного освоєння сівозмін або порушення встановленого порядку чергування культур [8].

Освоєння раціональних сівозмін дає змогу ефективно використовувати наявні поживні речовини ґрунту та внесені з добривами; ефективно боротися з бур'янами, шкідниками та хворобами; рівномірніше розподіляти польові роботи; продуктивніше використовувати техніку, трудові та матеріальні ресурси [8].

У процесі здійснення аналізу неабияке значення відводиться якісній оцінці стану земельних угідь, де приділяється увага ступеню розвитку ерозії земель, засоленості, заболоченості, наявності каменів і кущів, розміру і конфігурації земельних ділянок, їх продуктивності. Оцінка якості землі здійснюється і за її фізичними властивостями: забезпеченість поживними речовинами, ступінь кислотності, ступінь схильності до водної ерозії, рельєф, конфігурація земельних ділянок, глибина орного шару, глибина залягання ґрунтових вод тощо [6, с.37].

За даними оцінки якості землі здійснюється бонітування, під час якого виділяють класи та групи ґрунтів за господарською цінністю для вирощування сільськогосподарських культур.

Слід зазначити, що використання ресурсів, і зокрема земельних, в галузях рослинництва та тваринництва впливає на навколишнє природне середовище. В Доповіді про стан навколишнього природного середовища у Вінницькій області у 2016 році зазначається, що перетворення агроландшафтів призвело до спрощення екосистем агроландшафтів, порушення екологічного розмаїття угідь і зв'язків між компонентами ландшафту, деградації ґрунтового покриву, переущільнення й погіршення водно-фізичних і механічних властивостей ґрунту, а на деяких територіях активізувались ерозійні та зсувні негативні процеси [9].

Великий вплив також має внесення органічних та мінеральних добрив, вони не тільки компенсують винос із ґрунту азоту, фосфору і калію, але нерідко виявляються надлишковими, заражають підземні і поверхневі води. Це має місце головним чином у розвинених країнах, де вноситься понад 100 кг/га. У країнах, що розвиваються, цей показник у 5 разів нижчий. У Вінницькій області внесення добрив є недостатнім. Так, якщо у 1980-1990 роки вносилося 10-12 т/га органічних добрив, то у 2011-2013 роках цей показник впав до 0,5 т/га, у 2016 році – 0,08-0,17 т/га [9].

Якісні показники родючості ґрунтів з кожним етапом агрохімічного обстеження частково знижуються, тому необхідно постійно проводити відповідні ґрунтоохоронні заходи. Це, насамперед, внесення органічних та мінеральних добрив, посіви сидератів, вапнування кислих ґрунтів (меліорація), боротьба з водною ерозією тощо.

Як видно з таблиці 3, під посіви сільськогосподарських культур у 2016 році мінеральних добрив внесено 1409,6 тис.ц (115,2 % від 2015 року) – 120 кг на 1 га посівної площі. Органічних добрив у 2016 році внесено 158,5 тис.т (71,2 % від 2014 року); на 1 га посівної площі внесено 0,1 т. Останній часом зростає обсяг внесення мінеральних добрив (площа удобрених угідь та кількість внесених добрив), чого не можна сказати про внесення органічних добрив.

Таблиця 3

Основні показники використання добрив під урожай сільськогосподарських культур в сільськогосподарських підприємствах

(на всіх землях)

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016 р. від 2014 р., %
Загальна посівна площа, тис.га	1617,6	1639,1	1179,1	72,9
мінеральні добрива				
Внесено мінеральних добрив у перерахунку на 100% поживних речовин, тис.ц – всього	1253,7	1223,2	1409,6	112,4
на 1 га посівної площі, кг	107	104	120	112,1
на 1 га удобреної площі, кг	118	118	127	107,6
Удобрена площа, тис.га	1167,1	1447,3	1110,7	95,2
Питома вага удобреної площі, %	90,5	88,3	94,2	104,1
органічні добрива				
Внесено органічних добрив, тис.т	528,5	222,6	158,5	30,0
на 1 га посівної площі, т	0,5	0,2	0,1	20,0
на 1 га удобреної площі, т	29,4	54,3	0,57	1,9
Удобрена площа, тис.га	18,0	4,1	276,9	1538,3
Питома вага удобреної площі, %	1,5	2,5	2,3	153,3

Джерело: побудовано автором на основі [9]

Отже, проведена нами аналітична оцінка складу та структури земельних ресурсів Вінницької області свідчить про те, що Вінниччина має один із найпотужніших серед регіонів агропромисловий комплекс, який в останні роки демонструє високі темпи розвитку та вагомі результати господарювання. Разом з тим, аналіз свідчить про екологічну нестабільність та нераціональне використання земельних ресурсів.

Основними заходами поліпшення використання землі є: удосконалення структури земельного фонду в бік збільшення лісів та лісовкритих площ за рахунок зменшення питомої ваги сільськогосподарських угідь; меліорація земель; запровадження нових ґрунтозахисних систем землеробства; захист ґрунтів від ерозії і деградації; освоєння науково обґрунтованих сівозмін; запровадження інтенсивних технологій, науково обґрунтованих систем удобрення й інтегрованого захисту рослин від хвороб, шкідників і бур'янів, запровадження нових форм організації праці та виробництва тощо.

Висновки. Таким чином, проведена аналітична оцінка складу та структури земельних ресурсів Вінницької області свідчить, що даний регіон має потужний агропромисловий комплекс, який в останні роки демонструє високі темпи розвитку та вагомі результати господарювання. Природно-кліматичні умови сприятливі для розвитку землеробства та тваринництва. Унікальним інвестиційним потенціалом Вінницького регіону є земельний фонд. Область має найбільшу частку українських чорноземів, значна їх частина 21% – це землі чорноземного типу. Аналіз свідчить про екологічну нестабільність та нераціональне використання земельних ресурсів. Визначено, що основними заходами поліпшення використання землі є: удосконалення структури земельного фонду; меліорація земель; запровадження нових ґрунтозахисних систем землеробства; захист ґрунтів від ерозії і деградації; освоєння науково обґрунтованих сівозмін; запровадження інтенсивних технологій тощо.

Список використаних джерел

1. Грищенко О.В. Аналіз земельних ресурсів / О. В. Грищенко, С.О. Заїка// Харків: ХДТУСГ ім. Петра Василенка, 2004. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://internal.khntusg.com.ua/fulltext/PAZK/UCHEBNIKI/Anal_zeml_2004.pdf – Назва з екрану.
2. Калетнік Г. М. Перспективи розвитку земельних відносин та ринку землі в Україні / Г. М. Калетнік, С. В. Козловський, В. М. Ціхановська // Агросвіт. – 2012. – № 12. – С. 2-6.
3. Статистичний збірник "Сільське господарство України" / Відп. за випуск О.М. Прокопенко. – К.: Державна служба статистики України, 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> – Назва з екрану.
4. Інвестиційний портал Вінниччини. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://vininvest.gov.ua>. – Назва з екрану.
5. Остапчук Т.П. Аналітичне забезпечення операцій з земельними ресурсами сільськогосподарського призначення /Т.П.Остапчук // Сучасні тенденції розвитку бухгалтерського обліку та оподаткування: тези виступів Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир: Видавець О.О.Євенок, 2016. – С. 166-169 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://internal.khntusg.com.ua/fulltext/PAZK/UCHEBNIKI/Anal_zeml_2004.pdf – Назва з екрану.
6. Мулик Т.О. Аналіз господарської діяльності: навчальний посібник / Т.О. Мулик, О.А. Материнська, О.Л. Пльонсак// – Київ: "Центр учбової літератури", 2017. – 288 с.
7. Головне управління статистики у Вінницькій області. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.vous.vin.ua>. – Назва з екрану.
8. Економічний аналіз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://megos.org.ua/ekonomichnyj%20analiz.3.4.html> – Назва з екрану.
9. Доповідь про стан навколишнього природного середовища у Вінницькій області у 2016 році: департаменту агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Вінницької обласної державної адміністрації. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.vin.gov.ua>. – Назва з екрану.

Список використаних джерел у транслітерації / References

1. Hryshchenko O.V. Analiz zemel'nykh resursiv / O. V. Hryshchenko, S. O. Zayika// Kharkiv: KhDTUS·H im. Petra Vasylenka, 2004. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://internal.khntusg.com.ua/fulltext/PAZK/UCHEBNIKI/Anal_zeml_2004.pdf – Nazva z ekranu.
2. Kaletnik H. M. Perspektyvy rozvytku zemel'nykh vidnosyn ta rynku zemli v Ukrayini / H. M. Kaletnik, S. V. Kozlovs'kyy, V. M. Tsikhanovs'ka // Ahrosvit. – 2012. – Vol. 12. – Pp. 2-6.
3. Statystychnyy zbirnyk "Sil's'ke hospodarstvo Ukrayiny" / Vidp. za vypusk O.M. Prokopenko. – K.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny, 2017. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/> – Nazva z ekranu.
4. Investytsiynyy portal Vinnychchyny. [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://vininvest.gov.ua>. – Nazva z ekranu.
5. Ostapchuk T.P. Analitychne zabezpechennya operatsiy z zemel'nymy resursamy sil'skohospodars'koho pryznachennya /T.P.Ostapchuk // Suchasni tendentsiyi rozvytku bukhhalters'koho obliku ta opodatkuvannya: tezy vystupiv Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Zhytomyr: Vydavets' O.O.Yevenok, 2016. – Pp. 166-169 [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://internal.khntusg.com.ua/fulltext/PAZK/UCHEBNIKI/Anal_zeml_2004.pdf – Nazva z ekranu.

6. Mulyk T.O. Analiz hospodars'koyi diyal'nosti: navchal'nyy posibnyk / T.O. Mulyk, O.A. Materyns'ka, O.L. Pl'onsak// – Kyiv: “Tsentр uchbovoyi literatury”, 2017. – 288 p.

7. Holovne upravlinnya statystyky u Vinnyts'kiy oblasti. [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://www.vous.vin.ua>. – Nazva z ekranu.

8. Ekonomichnyy analiz [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://megos.org.ua/ekonomicznyj%20analiz.3.4.html> – Nazva z ekranu.

9. Dopovid' pro stan navkolyshn'oho pryrodnoho seredovyscha u Vinnyts'kiy oblasti u 2016 rotsi: departamentu ahropromyslovoho rozvytku, ekolohiyi ta pryrodnykh resursiv Vinnyts'koyi oblasnoyi derzhavnoyi administratsiyi. [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <http://www.vin.gov.ua>. – Nazva z ekranu.

ANNOTATION

ANALYTICAL ASSESSMENT OF COMPOSITION AND STRUCTURE OF VINNYTSIA REGION LAND RESOURCES: STATE AND PROSPECTS

MULYK Tetiana,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Head of the Analysis and Statistics Department,
Vinnytsia National Agrarian University
(Vinnytsia)

The analytical assessment of the composition and structure of Vinnytsia region land resources is done. It is determined that land resources are an important component of the resources potential of agricultural enterprises, which, in addition to land, includes labor resources, fixed and current assets. It is established that economic analysis is the effective tool for land resources management. The main purpose of the analysis, the problem, the information base and the list of indicators that can be calculated and characterize the composition and structure of land resources are considered. It is also determined that in the process of carrying out the analysis, one can also assess the rationality of the structure of the sown area, which is characterized by certain indicators.

The list of indicators that can be assessed in the process of crop rotation analysis is described. It is established that in the course of the analysis, high importance is given to the qualitative assessment of the state of land, which focuses on the level of land erosion development, salinity, marshiness, the presence of stones and bushes, the size and configuration of land plots, and their productivity. The assessment of the quality of land is also carried out in terms of its physical properties: nutrient availability, level of acidity, level of tendency to water erosion, relief, configuration of land, depth of the arable layer, depth of groundwater, etc. The main measures for improving the use of land resources are described.

Keywords: analysis, land resources, potential, agricultural production.

Tabl. 3. Fig. 3. Lit. 9.

АННОТАЦИЯ

АНАЛИТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА СОСТАВА И СТРУКТУРЫ ЗЕМЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ ВИННИЦКОЙ ОБЛАСТИ: СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ

*МУЛЫК Татьяна Алексеевна,
кандидат экономических наук, доцент,
заведующая кафедрой анализа и статистики,
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница)*

Осуществлена аналитическая оценка состава и структуры земельных ресурсов Винницкой области. Определено, что земельные ресурсы являются важной составляющей ресурсного потенциала сельскохозяйственных предприятий, который, кроме земли, включает трудовые ресурсы, основные и оборотные средства. Установлено, что в качестве действенного инструмента управления земельными ресурсами выступает экономический анализ. Рассмотрена основная цель данного анализа, задания, информационная база и перечень показателей, которые могут рассчитываться и характеризовать состав и структуру земельных ресурсов. Определено также, что в процессе осуществления анализа можно также оценивать рациональность структуры посевных площадей, которая характеризуется определенными показателями.

Охарактеризован перечень показателей, который может оцениваться в процессе анализа севооборота. Установлено, что в процессе осуществления анализа большое значение отводится качественной оценке состояния земельных угодий, в которой уделяется внимание степени развития эрозии земель, засоленности, заболоченности, наличию камней и кустов, размеру и конфигурации земельных участков, их производительности. Охарактеризованы основные мероприятия по улучшению использования земельных ресурсов.

Ключевые слова: анализ, земельные ресурсы, потенциал, сельскохозяйственное производство.

Табл. 3. Рис. 3. Лит. 9.

Інформація про автора

МУЛИК Тетяна Олексіївна – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри аналізу та статистики, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: mulyk_t_o@ukr.net).

MULYK Tetiana – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Head of the Analysis and Statistics Department, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Sonyachna Str., e-mail: mulyk_t_o@ukr.net).

МУЛЫК Татьяна Алексеевна – кандидат экономических наук, доцент, заведующая кафедрой анализа и статистики, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: mulyk_t_o@ukr.net).

